

Justice Ijaz Ul Ahsan
Pakistan Yüksek Mahkemesi

Sayın Başkan, Sayın Hâkimler, Sayın Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Raportör Hâkimleri, Sayın Venedik Komisyonu Başkanı, Saygıdeğer Konuklar, Hanımefendiler, Beyefendiler,

İlk olarak Türkiye Anayasa Mahkemesi Saygıdeğer Başkanı'nı, Üyelerini ve çalışanlarını Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin kuruluşunun 56. yıl dönümü vesilesiyle tebrik etmek istiyorum. Aynı zamanda bu kadar güzel bir konferans düzenlediğiniz için sizleri kutluyor, sizlere teşekkür ediyorum.

Dün ve bugün yapılan oturumlarda gerçekten bilimsel ve bizlere içgörü kazandıran, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin kararlarını -özellikle de bireysel başvuruya atıf yapılarak- değerlendiren çok güzel sunumlar dinledik. Bireysel başvuru Türkiye içtihadı açısından da sürekli gelişmeye devam eden bir alan. Eminim ki önümüzdeki yıllarda da kapsamı daha da genişleyecek, medeni özgürlükler ile insan hakları alanında daha önceden ele alınmamış birçok konu ele alınacaktır.

Pakistan'da uzun zamandır devam eden ve zengin diyebileceğimiz bir bireysel başvuru tecrübemiz var. Biz buna bireysel başvuru demiyoruz, Yüksek Mahkemenin yetkisi diyoruz. Bu da Anayasa Mahkemelerinin bağlayıcı talimatlar verme ve bu şekilde vatandaşların temel haklarını ve bunların korunmasını sağlama konusundaki ihlalleri giderme yetkisinden geliyor. Geçmişte 1956 Anayasa'mız vardı, bunun ardından 1962 Anayasa'mız bu Anayasa'nın yerine geçti. Son olarak da 1973'te de şu andaki Anayasa'mız kabul edildi.

Dönem dönem belli değişiklikler yapıldı. Anayasa'mıza bazı hükümler eklendi, bazı hükümler çıkarıldı ama genel anlamda Anayasa'nın temel yapısı aynı kaldı. Bu yapı şöyle bir ilkeyi temel alıyor: Anayasa'da yürütme yasama ve yargı erki var. Üç erkin ayrılığı temel alınıyor ki bu erkler Anayasa'nın üç önemli sütunu olarak adlandırılıyor. Bunların her birinin de özel bir şekilde

tanımlanmış yetki alanı var. Anayasa da devletin her bir erkinin Anayasa'nın içinde faaliyet göstermesini öngörüyor. Bizim bir anayasa mahkememiz yok, Pakistan Yüksek Mahkemesi var ve diğer yüksek mahkemelerin de çift işlevi var. Bunlar hem temyiz mahkemesi olarak çalışıyor, hem de temel insan hakları ile ilgili davaları görüyor.

Bu anlamda Yüksek Mahkeme herhangi bir vatandaşın temel haklarının uygulanmasını sağlamak için başvuruda bulunabileceği ilk makam ve Yüksek Mahkemenin dört temel görevi var. Bu bağlamda *habeas corpus* kararı alabiliyor. Bir kişi kanuna uygun olmayan bir şekilde alıkonulduğunda veya tutuklandığında herhangi bir idari makamının yirmi dört saat içinde o kişiyi mahkeme önüne çıkarması veya kişinin hangi kanun kapsamında tutuklandığını açıklaması gerekiyor. Eğer Mahkeme; kişinin kanunlara aykırı bir şekilde tutuklandığına, alıkonulduğuna karar verirse kişinin hemen salıverilmesine karar veriyor.

İkinci yargı yetkisi ise *mandamus yetkisi*. Burada da Mahkeme, devlet yetkililerine kanunla yapması gereken işlevi yerine getirmesi veya kanunun yasakladığı işlemleri gerçekleştirmemesi talimatını veriyor. Bu gerçekten bizim için çok önemli bir araç. Her türlü temel hakkın uygulanmasını bu şekilde sağlıyoruz. Bu da zaten Anayasa'da yer alan bir hüküm.

Mesela yaşam hakkı, mülkiyet hakkı, eğitim hakkı, ifade özgürlüğü, örgütlenme hakkı, siyasi parti kurma hakkı, kişinin kendi kendini suçlamasından koruma hakkı, tutuklamaya karşı koruma hakkı, din özgürlüğü, ayrımcılığa karşı kast, renk, dil, cinsiyet, din nedeniyle ayrımcılığa karşı mücadele hakkı 199. maddede, mahkemenin herhangi bir tarafın kendi haklarının uygulanmasını sağlamak için mahkemelere başvurabileceği şeklinde ifade ediliyor. Burada haklarının ihlal edildiğini düşünen bir kişi Mahkemeye başvurursa ve Mahkeme de bu kişinin haklarını sağlamayı reddederse o zaman kişi, yine temyiz mahkemesine başvurabiliyor. Pakistan Yüksek Mahkemesinin de bağımsız bir yargı yetkisi var, bu da Anayasa'nın 184. maddesinin 3. paragrafında düzenleniyor.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi üyelerine ve yine meslektaşlarımıza bu mükemmel konferans ve bize gösterdikleri mükemmel misafirperverlik için teşekkür etmek istiyorum.